

Terrorelhárító erők szervezése a rendvédelmi szervezeteknél és a légideszant csapatoknál

A terrorelhárító szervezet hazai viszonylatban a rendőri erők részét képezi. Eerre a modellre számos további külföldi példát is találhatunk, ám az sem ritka, hogy e szervezeteket a haderő kötelékén belül szervezi meg az alkalmazó ország. Ennek a vegyes szervezési rendnek egyik legfontosabb oka az, hogy a terrorelhárító szervezetek olyan speciális haditechnikai eszközöket és – ezek alkalmazásához kötődően – olyan műveleti eljárásokat alkalmaznak, amely leginkább katonai alkalmazáshoz, azon belül az ejtőernyős és helikopteres légideszantok tevékenységéhez és eszközeihez kötődnek. Ilyen, a terrorelhárító szervezetek tevékenységét jellemző elemek: a helikopterek használata légimozgékony műveletek esetén, ereszkedő- és lecsúszó kötelek alkalmazása helikopterből és épületről történő ereszkedésnél, illetve nagy teljesítményű – fedezék, illetve fal átütésére is képes – rombolópuskák alkalmazása, továbbá az ejtőernyős kijuttatás, a légi gépesítés (járművek deszantolása) alkalmazása a terrorelhárító műveletek során.

A légimozgékonyság szervezeti és technikai feltételei a külföldi terrorelhárító erőknél

Korábban Németországban a Szövetségi Határőrség részeként létrejött GSG 9 terrorelhárító kommandó belügyi alárendeltségű rendvédelmi szervezet volt.¹ Ennek ellenére állománya a haderő különleges műveleti és mélységi felderítő szervezeteivel közel azonos szintű *légimozgékony és ejtőernyőst kiképzést folytat*. A GSG 9 Bell UH-1 és Bell 212, illetve SA 330 Puma helikopterekkel egyaránt rendelkezik. A helikoptereket a GSG 9 taktikai-operatív koncepciójában igen sokra értékelik, így előkelő szerepet kapnak a terrorelhárító csoportok gyakorlatainál. Főként a helikopterről való ereszkedés gyakorlása kap kiemelt hangsúlyt hogy a csoport így leszállhasson teraszokra, illetve háztetőkre. A terrorelhárítók a földtől kb. 40 méter magasságban lebegő gépből teljes felszeretéssel 18 másodperc alatt érkeznek a földre ereszkedő kötéllel, míg lecsúszó kötéllel 10 méter magasságból 7 másodperc alatt érkezzenek le. A GSG 9 állománya 1981 óta ejtőernyős-kiképzést is folytat, hogy az egység levegőben való mobilitása nagy hatótávolságú repülőgépes szállítással még nagyobb legyen.

A Delta Force különleges műveleti erőt a '70-es években hozták létre, már létrehozásakor is részben terrorelhárító feladattal.² Tevékenységük során – túszzabadító műveletek begyakorlásához – széles körben alkalmaznak könnyű helikoptereket. A közepes helikopterekkel szemben a könnyű helikopter leszállhat az épületek tetőire, kis leáramlással rendelkezik, ami lehetővé teszi személyek gyors ki- és beszállását. (Ugyanez az oka a könnyű helikopterek tűzrendvédelmi alkalmazásának is: ez a kategória alkalmas mentésre magas épületek esetén). A Delta Force állománya szintén folytat ejtőernyős kiképzést.

A légimozgékonyság legegyszerűbb megjelenési formája az lehet a terrorelhárító erőknél, ha annak legegyszerűbb módszerét, az *erők leszálló módszerrel történő kirakását* gyakoroltatják a szervezet állományával. Ilyen típusú kiképzési tevékenység folyik a német KSK terrorelhárító csoportnál, illetve a francia csendőrségi terrorelhárítóknál (GIGN). A légimozgékonyság bonyolultabb formája a *különféle kötéltechnikákkal megvalósított gépelhagyási módszerek* (ereszkedés vagy lecsúszás) gyakoroltatása épületek közé vagy tetőre. Ennek begyakoroltatása rendszeres az ausztrál SAS terrorelhárító részlegeinél, vagy az orosz Oznaz terrorelhárítóknál. A francia csendőrségi terrorelhárítók (GIGN) útelzárás létrehozására is alkalmazzák ezt a módszert. Lecsúszó köteles deszant-módnál gyorsítja a helikopteren szállított terrorelhárító raj kijuttatását a *több kötéllel, egyszerre végrehajtott csoportos ereszkedés*. Más szervezetek mellett a német GSG 9 határőr-terrorelhárítók is alkalmazzák ezt a módszert.

A *kötéltechnika alkalmazása* nem a helikopteres légimozgékony-sághoz kötődő, *önálló területként* is megjelenik a terrorelhárításban, hiszen a tetőre végrehajtott deszantolást – vagy más típusú kijuttatást – követően a terrorelhárítók gyakran ezzel a módszerrel mozognak az épületek külső felületein. (Híressé vált alkalmazási példa erre a brit SAS kommandó ereszkedése a tetőről az iráni nagykövetségnél, 1980-ban.) A francia rendőrségi terrorelhárítók (RAID), illetve a csendőri terrorelhárító kommandó (GIGN) és a német GSG-9 határőr-terrorelhárítók is gyakoroltatják ezt a kötéltechnikai eljárást. A kötéltechnikával végzett ereszkedések fontos eszközei a különféle test- és beülő hevederek. A mozgást nehezíti, ha a mesterlövésznek a fegyvert is magával kell vinnie az ereszkedőkötélén.

A *terrorelhárító erők támogató fegyverzete* szintén speciális terület. A nagy teljesítményű – fedezék, illetve fal átütésére is képes – *rombolópuskák* alkalmazása úgy teszi lehetővé a magas fokú pontossággal rendelkező nagy tűzerőjű eszköz birtoklását, hogy az eközben – kis mérete és tömege miatt – alkalmas a helikopteres vagy ejtőernyős kijuttatási módra vagy a kötéltechnikás ereszkedésre. A légideszantok fegyverzettechnikai eszközei között ugyanezen megfontolások miatt kapnak szerepet a rom-

bolópuskák, feladatrendszerükben kiegészülve a gyengén páncélozott célok elleni küzdelem lehetőségével.

A terrorelhárító kommandók *személyi fegyverzete, felszerelése és bevetési ruházata* is speciális. A védőfelszerelések sorában első helyen áll a lövedékálló mellény (amely felett kés, táruk, ill. hang- és fénygránátok tárolására alkalmas taktikai mellényt viselnek). A lángálló Nomexből készült öltözet véd az égési sérülésektől. Az arcot és a fejet Nomex maszk, lövedékálló sisak, illetve védőszemüveg borítja, amely véd a behatoláskor keletkező sérülésektől (pl. üvegszilánk). A Nomex védőkesztyű célja a kéz védelme kötéltechnika alkalmazása esetén. A speciális lábbeli lényege, hogy csúszásmentes talppal rendelkezzen. A térd-, és könyökvédőnek főleg az épületben történő behatolás során van szerepe. A felszerelést kompakt kialakítású géppisztoly, combtok a pisztollyal, éjjellátó készülék, rádió, illetve gázálarc egészíti ki. E felszerelési elemek döntő többségében megegyeznek a haderő különleges műveleti erőinek eszközeivel.

A magyar terrorelhárító szervezetek és légi szállítókapa- citásuk fejlődése

A hatvanas–hetvenes években a nemzetközi terrorizmus kibontakozása egyre több repülőgép-eltérítéshez, pokolgépes robbantáshoz, stb. vezetett. A '70-es évek elején az 1972-es müncheni olimpián történt terrortámadás gyors cselekvésre készítette a vezetőket. Sok nyugati országban ekkor hozták létre a terrorelhárító egységeket.

Ugyanakkor Magyarországon a terrorizmus 1973-ig szinte ismeretlen jelenség volt. Ekkor a ballassagyarmati túszhelyzet – amikor rögtönözve állítottak fel behatoló- és mesterlövész csoportot – már rávilágított a túszejtéses terrorcselekmény elleni intézkedési képesség hiányára.³ Az ekkor még mindössze hazai terrorcselekménynek minősülő eset után eldöntötték, hogy létre kell hozni egy terrorelhárító egységet, amelynek bázisa a budapesti Forradalmi Rendőri Ezred lett. Ennek egy-egy zászlóalján belül létrehozták a terrorelhárításért is felelős akciószakaszokat, amelyek egyenként 4–4 fő mesterlövészből, 4 fő műszakiból és 12–13 fő rohamcsoporthoz álltak. Hat évvel később – az akciószakaszok tevékenységének jobb koordinálására – létrehozták az akcióosztályt.

Fokozatosan, 1975 és 1982 között jött létre – hét Mi-2 könnyű szállító helikopterre alapozva – az Országos Rendőrfőkapitányság Légirendészeti Parancsnokságának helikopteres *légi szállító kapacitása*.⁴ (Az ezt megelőzően alkalmazott Mi-1 típusú csoportok szállítására nem volt alkalmas.) A Mil Mi-2 könnyű helikopter 7–8 fő szállítására képes típus, amelynek kapacitása már lehetővé tette beavatkozó csoportok légi úton történő kihelyezését. A Légirendészeti Parancsnokság a helikopterekkel Ferihegyen szervezte meg készenléti szolgálatát. A típus üzemben tartását a Honvédséggel megvalósított együttműködés könnyítette meg.

Néhány év múlva a nemzetközi terrorizmus is elérte hazánkat, amikor 1987-ben Kolumbia budapesti nagykövete ellen követtek el merényletet Magyarországon. 1987-ben – a terrorelhárító szakaszok centralizációjával, de továbbra is a Rendőri Ezred szervezetén belül – az akciószakaszokat kiemelték a zászlóaljak alól és egy külön egységben, Komondor Terrorelhárító Szolgálat néven olvasztották össze. Ebbe az egységbe integrálódott a tűzszerésszolgálat is.

A rendszerváltást követően szaporodni kezdtek hazánkban a terrorcselekmények. 1991-ben a török nagykövet, illetve egy az orosz zsidó emigránsokat szállító autóbusz ellen kíséreltek meg terrortámadást ismeretlen tettesek. Egy hazai bűncselekmény kapcsán Pusztasabolcson a Komondor Szolgálat által végrehajtott behatolásra került sor egy épületbe, melynek során két terrorelhárító sérülést szenvedett (habár mindketten védőfelszerelésben voltak). Ezt követően – a művelet során felmerült hiányosságok elemzése alapján, a terrorelhárítási tevékenység további centralizálása céljából – **létrehozták az első önállóan működő, országos hatáskörű szervezetet**, a Rendőrség Különleges Szolgálatát. Ez „állandó készséget adó szervezet, melynek feladata **terrorcselekmény és légi jármű hatalomba kerülése** bűncselekmény előkészületének és elkövetésének megszakítása”.⁵ Felépítését tekintve az RKSZ műveleti és bevetéstámogató osztályból, azon belül négy-öt, tíz-tizenkét fős alosztályból álltak. A műveleti osztály állományába a közvetlen beavatkozást végző erőket, míg a támogató osztályba a felderítő, műszaki, robbantási és rombolópuskás-mesterlövész és kutyás elemeket szervezték.⁶ Az RKSZ-nek „**vannak ejtőernyősei ... szervez is ilyen képzéseket**”.⁷ Parancsnokság-közvetlen képzési elem is kialakításra került a szervezetenél mivel a speciális műveleti ismereteket – köztük a légimozgékonyasághoz kötődő kötéltechnikát és általános tevékenységeket – nem oktatják rendőri intézményben.⁸ A nemzetközi repülőteret üzemeltető országokat a hetvenes évektől nemzetközi előírások kötelezik a légiforgalom objektumait ért terrortámadások elleni szervezetek létrehozására, így az RKSZ egy osztálya a Ferihegyi Nemzetközi Repülőtérre települt.

Felszerelés és fegyverzet tekintetében – a helikoptereken, az alpintechnikán és a kis számú ejtőernyős kiképzési feltételeit biztosító eszközön túl is – számos párhuzam mutatkozik a Honvédség mélységi felderítő, különleges műveleti, illetve légi mozgékony erőivel. Ilyenek a Gepárd rombolópuska alkalmazása, illetve a nyílt terepen rejtve végzett álcaruhás-álcázóeszközös tevékenységek, amelyet bűnözői csoportok blokkírozása-felszámolása során alkalmaznak.⁹ Az infra- és robbantási technika, gázálarc, és a különféle gépkarabélyok, illetve mesterlövész fegyverek szintén szoros párhuzamot mutatnak.

Hazánkban a rendszerváltást követően jelentősen megszorodtak a robbantásos merényletek, a szervezett bűnözői csoportok között történő leszámolások, amelyeknek felgöngyölítésében aktívan közreműködött a Rendőrség Különleges Szolgálatát. Ugyanakkor a Budapesten települő RKSZ erőinek megfelelő sebességű kijuttatása a vidéken elhelyezkedő távoli helyszínekre nem volt megoldott. Bizonyos távolság felett a gépjárműves kijuttatás ésszerű időhatárok között szóba sem jöhetett. A helikopteres kijuttatás is időt vett igénybe, illetve korlátozott kapacitással bírt. Ez volt az egyik oka annak, hogy 1992-től a megyei rendőr-főkapitányságokon felállították a *megyei beavatkozó alegységeket* is, amelyek feladata nagyrészt megegyezett a Rendőrség Különleges Szolgálatáéval *de csak megyei szintű hatáskörrel, illetve – terrorcselekmények esetén – korlátozott jogkörrel bírtak*. A korlátozott jogkör lényegében abban állt, hogy „terrorcselekmény, valamint légi jármű hatalomba kerítése esetén *csak a halaszthatatlan intézkedéseket* tehetik meg. Feladatuk ... *az RKSZ helyszínre történő megérkezéséig az elsődleges intézkedések megtétele*”.¹⁰ Ennek mértékében a megyei beavatkozó egységek szervezeti felépítése, felszerelése és kiképzési mélysége alacsonyabb szintű, mint a budapesti központi szervezete. A megyei beavatkozó csoportok így is hatékonyan vehetik fel a harcot szervezett bűnözői csoportok ellen. Ugyanakkor az *RKSZ országos műveleti rendszere – kimondott terrorcselekmény (túszejtés, gépeltérítés) esetén – a budapesti központi erők gyors kiszállításának rendszerére épül. Ilyen körülmények között kiemelt szerephez jut a légi szállító kapacitás*. A szolgálat a légimozgékony tevékenységeket „helikopterről sokat gyakorolja...kis csoportok kijuttatására gyakran igénybe veszi”.¹¹ A helikopteres légimozgékony és az ejtőernyős kiképzés területén együttműködés valósul meg a Magyar Honvédséggel. Ennek folyamán – az alapvető, illetve bonyolult légi szállítási, ereszkedési, lecsúszási, illetve ugrási feladatok mellett – már közös helikopteres túszmentési gyakorlatra is sor került.¹² A helikopteres kijuttatás minél szélesebb körű alkalmazása több szempontból is előnyös lenne, mivel a *riasztások 60 %-a azonnali beavatkozást igényel*, illetve mert a Szolgálatot csak az utóbbi tíz évben az ország különböző területein megkezdett *terrorcselekmény miatt négy esetben, illetve túszejtési bűncselekmény miatt tíz esetben* kellett riadóztatni.¹³ Ezeknél az eseteknél kulcsfontosságú a kijuttatás sebessége, amire nem minden esetben felel meg a gépjárműves szállítási mód.

1998-ban az RKSZ-t mint önálló szervet megszüntették, és Terrorelhárító Szolgálat néven a Készenléti Rendőrség szervezetébe integrálták.¹⁴ Ezzel az átszervezéssel a terrorelhárítók egy szervezeti elembe kerültek a kijuttatásukhoz légi szállító kapacitást biztosító Légirendészeti Parancsnoksággal. Összesen 46 fő – köztük hajózók és repülőműszakiak – teljesítettek szolgálatot ekkortól a Légirendészeti Parancsnokság helikopteres szervezeti eleménél, évi 1800 repült órát teljesítve.¹⁵ Ugyanebben az évben – hat MD-500 típusú könnyű szállító helikopter beszerzésével – jelentősen bővült a terrorelhárító műveletek során bevethető légi szállító kapacitás is. A Mi-2 típusú lecsúszóköteles ereszkedést, míg a mindössze három fő belső szállítókapacitású MD-500-al a csúszótalpon álló kommandósok deszantolását gyakorolja a terrorelhárító szervezet állománya. A terrorelhárító szervezet légi szállító kapacitásának fejlesztésével kapcsolatos jövőbeni feladatok közé tartozik egy, a jelenleg alkalmazott típusok előnyeit ötvözve megjelenítő, 4-6 fő közötti szállító kapacitású típus rendszeresítése.

Napjainkban – különösen az Európai Unióhoz való csatlakozás után – egyre szaporodnak az országban a Budapesttől távoli nemzetközi forgalmat lebonyolító repülőterek, (pl. Debrecen) ez fokozott feladatokat ró a magyar terrorelhárításra. Ugyanakkor 2001. szeptember 11. óta a nemzetközi terrorizmus és az azzal szembeni harc intenzitása egyaránt növekszik. Habár a NATO és az USA terrorizmus elleni harcában tevékenyen részt vevő hazánkat ezidáig elkerülte a nemzetközi terrorizmus, ennek veszélye folyamatosan nő, ami jelentős követelményeket támaszt a magyar terrorelhárító erőkkel szemben. Az utóbbi tíz évben a nemzetközi terrorizmus erői – rendre újabb és újabb helyszínen – számos nagy szabású akciót hajtottak végre szerte a világon. A területet művelő hazai szakemberek véleménye szerint „a világban bekövetkezett terrortámadásokat elemezve...reális esély van arra, hogy nagyobb mértékű terrorcselekmény következzen be a régióban”.¹⁶ Ennek alapján a közeljövőben a terrorelhárító erők létszámát, vagy az adott erők kijuttatási hatásfokát (pl. több helikopter bevonásával), illetve a más erőkkel megvalósított együttműködést (pl. különleges műveleti erők bevonása) növelni, fokozni célszerű.

Terrorelhárító szervezetek helikopteres műveletei

A légideszant eljárással kijuttatott különleges műveleti erők *tűszszabadítási képességét* napjainkban egyes országok a határukon belüli tűszejtéses terrorcselekményeknél is igénybe veszi.¹⁷ Ilyen típusú műveletre legutóbb mégis külföldön, méghozzá háborús körülmények között került sor. A 2003-as Öböl-háború folyamán az amerikai haderő egy sebesült katonáját (Jessica LYNCH) ejtették fogságba az irakiak. Kiszabadítása érdekében került sor április 1-én az éjjeli órákban egy *légideszant eljárással kivitelezett fogolyszabadítási műveletre*, melynek folyamán a nasiriai kórházból hozta ki a fogságba esett katonát egy helikoptereken kijuttatott különleges műveleti csoport.¹⁸ A tűszszabadítási műveletet mindössze huszonöt percig tartott, hogy minél kisebb teret engedjen az iraki ellenintézkedéseknek.

Hazánkban 1993-ban Balassagyarmaton került sor légimozgékony terrorelhárító csoport bevetésére. A helyi büntetésvégrehajtási intézetben tűszejtéses bűncselekményre került sor, melynek folyamán az elítéltek tűszul ejtettek egy börtönőrt. Az RKSZ vezetése a beérkezett információk alapján úgy értékelte a helyzetet, hogy a művelet sikere első sorban a terrorelhárító csoport gyors kijuttatásán múlhat. Ezért elvetették a gépjárműves kijuttatást és egy helikopteres légimozgékony művelet mellett döntöttek.¹⁹ A helikopteren kijuttatott terrorelhárító csoport az elkövetők által várt időpontnál jóval korábban érkezett ki a helyszínre. A meglepés erejével ható beavatkozás – amelynek során robbantási tevékenységre is sor került – sikerrel járt.²⁰

Számos esetben hajtotta végre *légideszant eljárással gerillacsoportok blokkírozását és felszámolását* egy rhodesiai terrorelhárító szervezet. A rhodesiai polgárháború 1965-től 1980-ig tartott kormányerők és a baloldali gerillák között, ennek során közel 20 000 ember halt meg harci cselekmények következtében. A gerillák jelentős létszámuk ellenére sem tudtak győzelmet aratni. E küzdelmek során került bevetésre gerillacsoportok ellen a Fire Force helikopteres légimozgékony egység.²¹

1965-ben Rhodesia védelmi ereje lényegében a haderő afrikai lövészeiből, a rendőrségből, egy SAS különleges műveleti századból és hat repülőszázadból állt. A gerillák más afrikai országokban kiképzett, jól felfegyverzett, egyenruhával és más felszereléssel is ellátott harcosok voltak, akiket a szomszédos zambiai bázisokon képezték ki szovjet és kubai tanácsadók, majd beszivárogtatták a belőlük kialakított kommandókat Rhodesiába. A gerillák számos, külföldiek és falvak elleni támadást hajtottak végre. Ekkor, kezdeti szakaszában még alacsony intenzitású volt a háború, amelyben kis gerilla erők vettek részt, rendszerint 4–6 fős csoportokkal. Létrehoztak egy rendőri terrorelhárító alakulatot, a PATU-t (Police Antiterrorist Unit – a rendőrség terrorelhárító egysége), amelynek feladata – a klasszikus terrorelhárító tevékenység mellett – súllyal a gerillacsoportok városokon belüli megsemmisítésére irányult.²² Ugyanakkor ez nem oldotta meg a távoli területeken – falvakban, farmokon, konvojok ellen – végrehajtott terrortámadások problémáját. Ennek következtében *felvetődött egy gyorsreagálású helikopteres szervezet létrehozása, amelyet a gerillák támadása után rövid időn belül deszantolhatnak a helyszínen*. A terrorelhárító csoportok részére a légierő biztosította a helikoptereket. 1966 májusában rögtönzött deszantokat szállítottak helikopteren a műveleti területre, amelyek sikerrel vették fel a harcot a behatolókkal. Két könnyű helikopterről nyolcfős, *rendőri erőkből álló légideszantot* tettek ki, majd a helikopterek felszálltak és tűztámogatást nyújtottak a deszantnak. A gépkarabéllyal, géppuskával és RPG-vel felszerelt gerilláknak jelentős veszteségeket okozott a kombinált támadás.

A korábbi kedvező alkalmazási tapasztalatok nyomán 1972–1974 között alakították ki az első *állandó légimozgékony terrorelhárító szervezeti elemeket*. Ezek század, illetve zászlóalj erejű katonai (SAS és a Rhodesiai Könnyűgyalogság különleges műveleti századai) és rendőri (PATU) egységekből álltak, amelyek a légierő helikopteres alegységeit is integrálták. A terroristák ekkor már általában 10–15 fős csoportokban szivárogtak be az országba, többnyire utakat aknásítottak el, farmokat és konvojokat támadtak. Ezért 1976-ig egy támogató és négy szállító könnyű helikopterből, illetve 16 fő deszantból állt a megnövelt létszámú Fire Force beavatkozó csoport. Az egy helikopteren szállított raj négy főből állt: egy tiszthelyettes rádióval, két lövészkatona gépkarabéllyal és puskagránátokkal, illetve egy géppuskás. Helikoptereikkel rendszerint úgy szálltak le, hogy a gerillákat körbevegyék. Közben a négy raj előrenyomult, a támogató helikopter a levegőből tüzelt gépágyúval. Bevetéseik rendszerint sikeresek voltak.

Terrorelhárító szervezetek kombinált, helikopteres ejtőernyős műveletei

1977-től már nagyobb, (6–12 fős) gerillacsapatok tevékenykedtek az országban, ezért a 16 fős helikopteres légimozgékony lépcsőt egy C-47-es csapatszallító repülőgéppel, illetve 20 fő ejtőernyőssel erősítették meg. A nyolc darab alkalmazásba vett Dakotával gépenként huszonnégy ejtőernyőst szállíthattak. A módosított eljárás szerint a helikopterről deszantolt rajok körbevették és lefoglalták a felkelő-

ket, megakadályozva elmenekülésüket. A gerillacsoport felszámolására csak az ejtőernyősök megérkezése után került sor.

1979. március 19-én Rathcline Estaténél a Fire Force a fent leírt eljárást követve támadott meg egy gerillacsoportot. A felkelők 2-3 fős csoportokban próbálták felvenni a harcot a terrorelhárítókkal. Az egyik páros az északi helikopteres rajra támadt RPG-7-es rakétával. Megsebesítették ugyan a kommandósokat, de kitörniük nem sikerült. Az ejtőernyősök a szomszédos dombról indítottak támadást, majd a helikopteres deszantokkal egyesülve lerohanták a gerillák állásait. Tizenkét gépkarabéllyal és RPG rakétavetővel felszerelt gerillát semmisítettek meg.

1979. április 17-én Umtalitól nyugatra egy felderítő járőr 10–12 gerillát vett észre. Ezt rádión jelentették parancsnokságukra. A Fire Force egy támogató és két szállító helikopterrel, valamint egy szállító repülőgéppel szállt fel a blokkírozási-felszámolási feladat végrehajtására. A beérkező helikopterek foszforos gránátokat lőttek a felderített gerillákra, jelezve pontos helyüket, majd kirakták a deszantokat. Ezek tüzzel meggátolták a gerillák mozgását. Egy helikopter ezalatt ejtőernyős ugrásra alkalmas ledobózónát derített fel és jelölt meg füstgenerátorral, majd fedezte a repülőgépen beérkező deszant 150 méterről végrehajtott ugrását. Gyülekeztetést követően az ejtőernyősök átfésülték a terepet, mialatt a helikopteres erők géppuskáikkal biztosították a területet. Eközben a támogató helikopterek a gerillákat támadták a levegőből. Rövid tűzharc után az ejtőernyősök az utolsó ellenállókat is megsemmisítették. Két gerilla elmenekült, kilencen elesetek. A Fire Force harcok során megsebesült géppuskás az egyik helikopter azonnal kórházba szállította.

Mozambikban jelentős gerillabázisok jöttek létre, ahol főleg kínai és észak-koreai tanácsadók segítették a kiképzést, így már jelentős gerillaerők harcoltak Rhodesiában. Ezért a rhodesiai rendvédelmi erők preventív okokból támadni kezdték a zambiai és mozambiki gerillabázisokat, így 1980-tól a Fire Force nagyobb légideszant-műveleteket hajtott végre az országon kívül. Ezek során már összesen tíztizenöt helikopterből, szállító repülőgépből és bombázókból állt a légi szállító kapacitás. A harceljárás alapvonalai változatlanok maradtak: felderítés, blokkírozás, felszámolás. Mindössze a műveletek lépése és a légítámogatás jellege (bombázók alkalmazása) változott, illetve néhány nagyobb teljesítményű helikopter alkalmazása lehetővé tette aknavető raj deszantolását is. Egy ilyen művelet során Mozambikban a petuliai bázist három támogató- és kilenc szállító helikopterrel, illetve három szállító repülőgéppel és négy vadász-, ill. könnyűbombázóval támadták. A művelet során 28 felkelőt semmisítettek meg.

Terrorelhárító szervezetek nagy hatótávolságú ejtőernyős műveletei

Katangai csendőrök és belga ejtőernyősök kombinált *tűszszabadító műveletére* került sor 1964-ben Stanleyville városában, Kongóban, miután a várost kormányellenes lázadók foglalták el. A városban több mint 1600 külföldi tartózkodott. Több száz helyi lakost mészároltak le és a külföldi, főleg belga személyek túszul ejtése, illetve legyilkolása is megkezdődött. A közvetlen életveszélybe került külföldiek megmentése gyors katonai beavatkozást tett szükségessé.

A tűszok kimentésére vetették be a belga haderő „Para-Commando” ezredének 545 ejtőernyősét, amelyet felszerelésével (8 páncélozott terepjárával és 12 oldalkocsis motorkerékpárral) együtt légi úton 12 C-130 Hercules szállító-repülőgép fedélzetén juttattak el Kongóba. Ezalatt szárazföldi lépcsőként 150 katangai csendőr is megindult a lázadók ellen, 750 km-re Stanleyville-től. Útközben sok európai mentettek meg és az ejtőernyős támadással összhangban tervezték Stanleyville elleni műveletüket.

A belga deszantosok Kongóból, a katangai Kamina katonai repülőtérrelől hajtották végre a műveletet, a 990 kilométerre lévő Stanleyville repülőtere térségében hajtva végre harci ugrást. A műveletet megelőzően felszállt egy kisebb repülőgép, hogy időjárás-felderítést végezzen. Az első 5 C-130 Hercules 03.00-kor szállt fel Kamina-ról. Háromórás repülés után kezdték meg az ejtőernyős ugratást a kijelölt ugrózóna felett. A szállító repülőgépek húsz másodperces időközönként érkeztek a ledobó zóna fölé, gépenként 64 ejtőernyőst ledobva. Az ugrás magassága 240 méter volt. Az első hullámban beérkezett 320 ejtőernyős a repülőtérhez közeli golfpályáján ért földet. Gyülekeztetést követően a deszant megtámadta és – a támogató légierő és saját tűzeszközei segítségével – rövid tűzharc után elfoglalta a repülőtérteret.

Az ellenfél – egy leszállással végrehajtott légideszant akció megakadályozása érdekében – roncsokkal és olajoshordókkal torlaszolta el felszállópályát, amit az ejtőernyősöknek sürgősen meg kellett tisztítaniuk. A katonák rövid idő alatt eltávolították a járművek roncsait és az olajjal teli hordókat a betonról, ami így készen állt a második deszantlépcső gépeinek fogadására. A szállító repülőgépekkel rádiókapcsolatot hoztak létre, jelezve a repülőtér fogadóképes állapotát (Ennek hiányában a járműve-

ket szállító második deszantlépcsőnek vissza kellett volna fordulnia.) Ezt követően 06.30-kor a szállító repülőgépek megkezdték a leszállást a repülőtérré. A második deszant hullám két beérkezett C-130-asa néhány perc alatt kirakta a művelet gyors végrehajtása szempontjából létfontosságú terepjárókat és az oldalkocsis motorkerékpárokat. A harmadik, ejtőernyős deszantlépcső öt Herculesből állt, amelyen megerősítésképpen egy ejtőernyős századot és ejtőernyős utánpótlást szállítottak. A tervek szerint ezek – a harci helyzettől és a leszálló zóna állapotától függően – vagy leszálltak volna a repülőtéren, vagy ejtőernyős ugrást (és teherdobást) hajtottak volna végre. A kialakult kedvező harcászati helyzet miatt végül az erők gyors kirakása szempontjából előnyösebb leszálló módszert hajtották végre a gépek.

Az előzetes felderítési adatok szerint az európai származású túszoikat a Victoria szállóban tartották fogva a gerillák. Az erők egy része védelemre rendezkedett be a repülőtéren, míg a páncélozott terepjárókból és oldalkocsis motorkerékpárokból álló gépesített harccsoport 07.40-kor indult meg Stanleyville külvárosa felé, ami a repülőterétől 3 km-re volt. Amikor a deszant erői néhány-száz méterre megközelítették a Victoria szállodát, a gerillák megkezdték az épület elé kiterelt 250 fogoly kivégzését. Habár az ejtőernyősök rövid tűzharc után gyorsan véget vetettek a vérontásnak, annak mégis áldozatul esett 22 személy, továbbá megsebesült 40 tús. A kiszabadított túszoikat és a sebesülteket biztosított konvojban kísérték a repülőtérré az ejtőernyősök, ahonnan az első szállítórepülőgép 09.45-kor szállt fel. A kiszabadított túsok légi úton történő kimenekítése ekkortól folyamatos volt. A szállító repülőgépek összesen 80 bevetést repültek a művelet során, így a művelet végéig összesen 2300 főt jutattak ki a válságzónából. Ezeket az embereket az ejtőernyősök a város módszeres átkutatása során gyűjtötték össze, majd kijuttatták a repülőtérré. A város átkutatása során a belga ejtőernyősök két halottat és egy sebesültet veszítettek. Időközben a városba érkeztek a csendőrség szárazföldi támadást végrehajtó erői is, és bekapcsolódtak a deszantok által megkezdett tevékenységbe. A következő két nap folyamán a repülőteret a légiszállítási művelet során összesen öt alkalommal érte a gerillák gyenge zászlóalj erejű támadása, amelyeket az ejtőernyősök veszteség nélkül visszavertek.

Konklúzió

A *terrorelhárító szervezetek fegyverzete és felszerelése*, illetve az ezekkel gyakorolt harceljárások szoros összefüggenek a légideszant csapatokéval, mivel:

- a légimozgékonyság mindkettőnél alapvető mozgásforma;
- a kötéletechnika a terrorelhárító csoportoknál is az alapvető eljárás mód része;
- széles körben alkalmaznak korszerű rombolópuskákat, éjjellátó készülékeket;
- az ejtőernyős alkalmazás elsajátítása is szükséges tevékenységükhöz.

A *helikopteres deszant-mód* szerepe a hazai és a rhodesiai terrorelhárító egységek fejlődésének és alkalmazásának tapasztalatai alapján:

- 14–20 fős rendőri és különleges csoportok helikoptereken kijuttatva alkalmasak 4–6 fős terrorista / gerilla csoportok felszámolására;
- korszerű helikopterek alkalmazása lehetővé teszi egyetlen, központi elhelyezkedésű, professzionális szervezet fenntartását, amely gyorsan kijuttatható az ország távoli helyszíneire.

Az *ejtőernyős deszant-mód* szerepe a rhodesiai terrorelhárító egység (Fire Force) fejlődésének, illetve a belga ejtőernyőscsapatok kongói alkalmazásának tapasztalatai alapján:

- 6–12 fős terrorista / gerilla csoportok felszámolásához már 35–50 fős terrorelhárító csoportok szükségesek, amelyeket *helikopterek és szállító repülőgépek kombinált alkalmazásával*, esetleg több lépcsőben, esetenként részben ejtőernyővel célszerű kijuttatni;

- *Több száz fős terrorelhárító csoportok*, bázisok támadása, vagy *nagy távolságú* (esetleg külföldi) terrorelhárító / túszzabadító műveletek esetén már tömeges *ejtőernyős deszantok* bevetésére is szükség lehet. Ilyen műveletnél *felmerülhet a légi gépesítés iránti igény* a túszzabadító csoport mozgásának meggyorsítására.

Összességében a terrorelhárító szervezetek olyan speciális haditechnikai eszközöket, illetve olyan műveleti eljárásokat alkalmaznak, amely *sok ponton kötődnek katonai alkalmazáshoz, azon belül az ejtőernyős és helikopteres légideszantok tevékenységéhez és eszközeihez. A terrorelhárító erők légideszant képességei közt a helikopteres deszantmód alkalmazása a legfontosabb elem*, azonban speciális esetekben szerephez juthat az ejtőernyős kijuttatás, emellett szükség lehet az erők gépesítésére is. A rendőri terrorelhárítók és a haderő különleges műveleti erőinek *közös kiképzési tevékenysége* nemcsak gazdasági, hanem esetenként alkalmazási szükségszerűség is lehet. Egyes esetekben – nagy távolságú műveleteknél, nagyobb csoportok felszámolásánál, több párhuzamos terrorcselekmény esetén – *szükség lehet a rendőri terrorelhárító erők és terrorelhárító képességekkel is rendelkező katonai erők* (különleges műveleti erők) *közös tevékenységére* is.

Jegyzetek:¹ RYAN – MANN – STILWELL: 23. p.² WHITE: 136. p.³ Két fiatalkorú elkövető határőrtiszt apjuk ellopott gépkarabélyával és pisztolyával túsul ejtették a balassagyarmati leánykollégium tanulóit, majd pénzt és repülőt követeltek, hogy nyugatra távozhassanak.⁴ FÖLDI⁵ SZABÓ: 1159. p.⁶ AMBRUS: 29. p., 40. p., 136. p.⁷ Loc. cit. 59. p.⁸ Loc. cit. 50. p.⁹ AMBRUS: op. cit. 57-58. p., 71. p., 279-280. p.¹⁰ Loc. cit. 161. p.¹¹ Loc. cit. 32. p., 54. p.¹² AMBRUS: op. cit. 148. p., 288. p.¹³ Loc. cit. 60. p., 162. p.¹⁴ 2004-ben a szervezet nevét Rendészeti Biztonsági Szolgálatra változtatták.¹⁵ FÖLDI: op. cit. 182. p.¹⁶ AMBRUS: op. cit. 43. p.¹⁷ TURCSÁNYI – HEGEDŰS¹⁸ MICHELETTI: 51. p., 85. p., 116. p., 145. p.¹⁹ AMBRUS: op. cit. 29. p.²⁰ Loc. cit. 140. p.²¹ HAJDÚ²² Loc. cit. 41. p.A jegyzetekben alkalmazott rövidítések:

MONOGRÁFIÁK

AMBRUS — AMBRUS Péter: *Az igazi kommandó*. Budapest, 2008, Urbis Könyvkiadó.MICHELETTI — Eric MICHELETTI: *Special Forces: War Against Saddam Hussein*. [Különleges műveleti erők: háború Saddam Hussein ellen.] Párizs, 2006, Histoire and Collections.RYAN – MANN – STILWELL — RYAN, M. – MANN, C. – STILWELL, A.: *A világ különleges katonai alakulatai*. [The Encyclopedia of the World's Special Forces] ford.: BÍRÓ Júlia, Budapest, 2003, Ventus Libro Kiadó.WHITE — Terry WHITE: *A világ elit katonái*. [The Making of World's Elite Forces] ford.: PORKOLÁB Imre, Budapest, 1992, Zrínyi.

TANULMÁNYOK

FÖLDI — FÖLDI Attila: Légi zsaruk: a légi rendészet magyarországi története. *Magyar Szárnyak*, XXVIII. évf. (1999) 27. sz. 181. p.HAJDÚ — HAJDÚ Péter: Fire Force: gerillaellenes helikopteres egység Rhodesiában. *Haditechnika*, XXXVII. évf. (2003) 4. sz. 36. p.TURCSÁNYI – HEGEDŰS — TURCSÁNYI Károly – HEGEDŰS Ernő: Katonai és rendvédelmi alakulatok a terrorizmus elleni harcban. *Kard és Toll*, VI. évf. (2005) 3. sz. 16–25. p.

ENCIKLOPÉDIÁK, LEXIKONOK

SZABÓ — SZABÓ József (szerk.): *Hadtudományi lexikon*. Budapest, 1995, Magyar Hadtudományi Társaság.